Dva dopisy Rádlovy. 18.III.1903.
Týkají se "Kritiky náladové skepse"-.

vyjistáme – a Mareš mi praví do
ruky jen protože toto diletantství ve
velkém pravdě.
Vím to, že literární poměry jsou
u nás nepěkné a třebas způsob polemiky
Marešovy se mi naprosto nelíbí, já nesou-
hlasím s tím, aby u ~~[illegible]~~ jsme anebo
jeho příznivcům zavedl svoboda slova

Velectěný pane!

Právě jsem se dověděl soukromým sdělením, že Jste chtěl reagovati na můj článek o náladové skepsi v České Mysli. Vaše odpověď byla prý ale od redakce tohoto časopisu odmítnuta. Prosím Vás abyste přijal nejprve mé ujištění, že jsem o tomto odmítnutí nejen nevěděl (dověděl jsem se o tom teprve dnes) nýbrž že jsem výslovně a několikrát žádal Dra Krejčího aby nebral snad na mne ohledů a aby uveřejnil každou námitku proti mně – hodně asi se mnohým listu se rozmnožená –

[illegible]

že si z toho nic nebudu dělat,
i když tam budou snad osobní výpady
proti mně.

Nevím, z jakých důvodů jste se
odhodlal Mareše hájit – považuji
jeho práci za naprosto nemožnou, a
vy jste z lidí, kteří samostatně myslí
pevní, který, jak slyším, s Marešem
chcete i dál jíti ale právě proto
bych byl na Váš úsudek velmi
zvědav.

Buďte ubezpečen, že odpovím na
Vaši kritiku ať byla jakákoli, a
že ať již Vy anebo kdokoli jakýmkoli

tvým hrou přát, že bys ja velmi
sám tantu pobrabral nohyzys k vyja-
tyjíš nevěčným poznámkám a snad
ostře nahlížeti:
Mareš velmi trpce cítí, že jsme
~~to nepr~~ jeho práci — nepřímo osočili
jako pathologického vyléčil. Nic nezá-
pisáni, ~~že se~~ já to neutěšeně mít v
úmyslu a myslím, že zrušen
—~~vším~~ je o hodnotě své u Dá mnoho vztyka—
z mi-te povedla. Také mi už
dávno, už jako akademikovi byla
na mysli, uvažuje jedním na nenormální
toho felenfraceho diletantismu jako
u nás postrádalo — bohudíky už toho

vypisťáme – a Mareš při hádce dá

vždy jen protože toto diletantství ve

velikém pravdě.

Vím to, že literární poměry jsou

u nás nepěkné a třebas způsobí polemiku

Marešovy k ní naprosto nelíčí, já nem-

lamin s tím, aby se ~~[illegible]~~ jemu ambo

jeho příznivcům jasnou svoboda slova

omezovala.

Mareš appeluje na fantasii,

nevím nač by chtěl appelovat, já

budu se držet zdravého rozumu,

~~[illegible]~~ jsem si jist, že bez vší kliček

a bez vší podpory ovšem, já budu

mít pravdu.

Váš oddaný Dr Em. Rádl,

V Praze 18/3 1903.

prof. na reálce v Praze, II

Velectěný pane!

Odpovídám Vám velice pozdě; dovolil jsem si totiž Vaši kritiku mé náladové skepse poslati svému příteli, abych znal cizí úsudek o té věci, a teprve nyní jsem ji dostal zpět.

Zajisté i Vy jste toho mínění, že další důvodný výklad našich stanovisek neoddálil by nás ani by nás nesblížil. Vy věříte v účinnost filosofie (ku př. spisů jako Ostwald, Vorles. üb Natphil., Reinke, Die Welt als Tat, Machů atd.) a já zase vidím v takovýchto spisech ovšem dosti dobrých nápadů, ale zahynutých takovým ballastem nepotřebných slov

že knihy ty patří pro mne mezi četbou velice a velice nudnou.

Rozdíl našeho názoru patrně tkví jednak v duševní náladě a jednak v různé osobní zkušenosti (smím-li u sebe o zkušenosti ~~mluvit~~ v této věci mluvit) a tu ovšem bude třeba vyčkat času kdo má z nás více pravdu.

Co se týče mého vystoupení proti Marešovi ujišťuji Vás opětně, že jest to vystoupení samostatné, za celou svou vědeckou činnost si odpovídám sám a těším se nadějí, že i o tom časem Vás přesvědčím. Není pravda že příznivé ~~posouzení~~ přijetí mé v Živě mělo na mne vliv. Mne Raymanova Živa nebyla sympathická nikdy

pro svou povrchnost (nezapírám, že jest to obratný a čilý list) a nikdy jsem ani řádkou Raýmanovi do ní nepřispěl. Raýman o ní úplně a by mělo vědomí tam ostatně můj článek uveřejněný v Učené společnosti a způsobil mi tím jen nepříjemnosti.

Mourkovi jsem dvakrát jako posluchač příspěvky do Živy dával.

Čím že jsem v jakési úřední závislosti od Raýmana a Vejdovského ale — ta výtka netýká se Vás, nýbrž těch, kteří Vás informovali — kdo by chtěl dbáti mojí vědecké činnosti a na universitní [illegible], ten by se takové domněnky nedopustil. Vyjímaje správou prací

(disertaci) jsou všechny moje práce
od nejstarší až do nejnovější mojí prací.
Myslím, že i moje vědecké postavení
vít se větší částí moje, a i nebyl bych
měl být samostatně v tom (to jsem
velmi rád) ve vědeckých problémech
o vděčnosti bych velmi nerad mluvil.

Těším se, že tyto věci budoucnost
dokáže, neboť teď nemohu leda slovy
se bránit.

Váš

v hluboké úctě oddaný

Dr Em. Rádl

NB. Vaši práci [illegible] a velmi jsem
nedal u našeho odborníka; bude mu Vám pokdě-
nější tuto již dáti vypracovati. (Nevím vedo tam
Vaše dopisy není.)

Dopis Dr.E.Rádla z 27.3. 1903.
Odpověď na "aldovu kritiku "Náladové skepse."

archiv nr 32 6/3

Velectěný pane!

Dovolte mi stručnou odpověď na Vaši kritiku mé nál. skepse. Sám

archiv nr 32 b, 3.

Vážený pane!

Dovolte mi stručnou odpověď na Vaši kritiku mé nál. slepc. Píši dole N. S. a cituji stránky separatu.

Odpovídám nejprve na Váš dopis.

Dilettantismus filosofický jako každý jiný jest odsouzen, dovedu si neuvolnit pravé, kterého mi jako dilettantismus nepřísluší! Dilettant filosof bude na základě své vědy pracovat tak, jako třeba filosofové (fysici, Helmholtz) nemá však řešit filos. problémy methodami filosofickými, nic začíná být fušérem filosofem a to bez i povrchn. [illegible] ne sebe.

Mně do Žiry nic není; pokud vidím Žira si dělá z filosofie legraci a připouštět-li materialismus jest zrovna tak pochybeno jako připouštět-li „idealismus", kdyby jsem nestavěl své cíle tak nízko, když o ~~[illegible]~~ „filosofickém přesvědčení" Žiry přemýšlel.

O přípustnosti materialismu ~~[illegible]~~ jest myslný spor ale v takovém sporu se mnou velice matete věci, co se materialismem rozumí; Demokrit, Lange, Büchner, Darwin – což to je jedno? Pro mne ovšem myslím je otázka po oprávněnosti materialismu exaktnímu vědci vůbec nepřísluší (chce-li se jí zabývat jako filosof, jest jiná otázka), ale sluší se, aby vyhodnotil, zdali ta ona pravidla, vůbec s učením materialistickým související hodí se pro jeho vědecký obor (tak př. atomová theorie, historický vývoj a t. p.) ale ne atomismus, evolucionismus a p.)

Není pravda, že ať přímo, ať nepřímo přičítám Marešovi pathologický intellekt(!) Docela zjevně (a nikoli nepozorovaně jak pravíte ve svém ~~[illegible]~~ posudku str. 3) vyznávám slepou náladovost v širším a v užším smyslu a udávám jejich obor na str. 29–32 a na str. 33 jsem zvlášť pravil o tyče Mareš. Ostatně co namítám proti Marešovi namítám i proti Masarykovi v své dalších odstavcích.

Dovolávám se všem zdravého rozumu, ale také svých definicí; Vaše námitky se mé definice resp. mého výkladu netýkají.

A nyní k Vaší kritice [illegible]:

O možnosti zjistiti objektivně náladovost slepých u [illegible] ~~[illegible]~~ nebo [illegible].

O tom (Váš) # náladovost vytrvá z [illegible] připadati může [illegible] na vůbec čtenáře ne[illegible], jsem se určitě vyslovil na str. 31. Nevím co [illegible] klamu [illegible]

Píšete-li já „jsou své primárně náladovosti" mohli-li se „podati [illegible] ~~[illegible]~~ náladovost prostě (S. 4.) Neporozuměl jste Vy mně, či neporozuměl já Vám?

Že prof přičítám [illegible] Marešově náladovost a ne mimo. Prosím kde? Kde se při [illegible] dotýkám toho co nemůže [illegible] tak [illegible] pro Marešovy, jaké jiné argumenty než citáty z nich uvádím?

Kde prosím „se ve čtvrté kapitole [illegible] by vyplývá z domnělé náladovosti [illegible] prof. Mareše subjektivní náladovost [illegible] (!)?

[illegible] se dotýkají ovšem [illegible] jako Mareš píše, myslí,

není i jaký atd?

Přiznávám, že moje N. S. není článek objektivní; ale při Vaší, zaujatému příliš pro spor a nesouhlasnému ~~[illegible]~~ jak jsem v článku Dital jsa'n že Mareš jest jeho cílem. Nepíšu tam i o Masarykovi a o vědecké literatuře?

Vidíte povrchnost v tom že A napřed vzájemně nepředpisovat autorovi a hned že píšu, že není povědět co jest ve autorovi X idealistického a co materialistického! Včem je ta povrchnost? Vypracím-li atomovou theorii musím ~~[illegible]~~ ji určitě vyjmout a na'no intuicí proti ní přemnoho podat — či jest ~~[illegible]~~ toho omezování?

Nechci vyhledávat o tom, že závěrečný odstavec mého článku se k citatonu nehodí!

Že vyčtená poznámka o přírodovědecké jest by souvisela s citatným článkem. Vždyť přece zřetelně začínám ten odstavec slovy. Přiklepším dále k věcné stránce atd."

Ostatně že naši Marešovi je jde, že celé práce se neuznávají, to bylo jeho pozorování, vždyť já psal o tomtéž themě atd., které on zná a více ~~[illegible]~~ jsem na určitém příkladě. Pozornosti Marešova bylo vzaté mi i mého německého článku, kde se velmi zřetelně o poměru filosofie a vědy mluví! V těch však jest ~~[illegible]~~ odvozovat falešným očekáváním vlastní práce.

Tolik formálně a teď o věci.

Dobře pravíte, že nesprávno bylo filosofické názory — ~~[illegible]~~ vědecké materialistické ~~[illegible]~~ vyhlašovat za bezpečný výsledek vědy ale přehlížíte že týž opak ten taneční ~~[illegible]~~ nejen „materialismus" také idealismus. Dohad bez falešné role všeobecného a nemyslitelného systému v německé naturfilosofii.

Dobře ~~[illegible]~~ díte, že ve vědě má význam nejen objekt myšlení i subjekt ale to snad není namířeno proti mně? Byl jsem v Dit určitě nevyjádřil na str. 47? Běží ne o to tvrdit že oba mají význam, nýbrž povědět jaký má který význam — a to by vůbec věda systémy à la Kant, vyžaduje konkretních studií.

Pravíte na konci, že mluvím o Marešových pochybnostech o skutečnosti; tím dovídám že pan kritik ~~[illegible]~~ „Marešovi neporozuměl..." (S. 26). Ba nic není dovídám, neboť předně jsem nic podobného nenapsal (tvrdím jen, že ~~[illegible]~~ Marešovy úvahy o skutečnosti jsou vzájemné, a to je přece něco jiného! N. S. 50) a píšu po druhé že jsem jeho výklady o skutečnosti neporozuměl (ibidem). —

Že jsem v mém článku povrchní, rád přiznám — tuším v tom, v čem Vy je vidíte, marně je hledám. ale jednak jsem zúmysla hledal lehký tón, abych jasně vyhnul druhý extrém nálady nepěkné, jednak, vzpisu prášili na ortály.

Dovolte, abych Vám upřímně řekl dojem, jaký mám z Vaší kritiky mého článku. Že se mi vytýká bytostnost s Marešovi, toho jsem se bál, a hledal jsem stylisační článku se ~~[illegible]~~ co největší výlučnost ~~[illegible]~~ že u mě

vytrhne pozornost a tu z Vaší nějaká nespravedlnost. A i na to jsem byl připraven, že snad z mé v té věci výtky učiněny nebyly; velmi zřídka jsem byl však, co u jiných věcí, myšlenku totiž "náladové" [illegible]. Vy, jak vidím, jste podstatu náladové [illegible] nepochopil, sám udáváte že pro mi nesnadné porozumění se jde to ze způsobu jakým sice (v [illegible] části) [illegible] ji příliš zřetelně vidět. Myslím však že — by ovšem jste v té věci přesvědčení právo — že i jinak nebylo mně zapotřebí nyní vysvětlovat jak o malicherný obsahu mého článku o N. S. abych Vašim výtkám se ubránil. —

Dovolte laskavě abych si rukopis Vaší kritiky podržel a abych učinil následující: Nepíši [illegible], že jsem Váš rukopis četl (o dopisech bych mu nepsal nic, abych ho nedráždil) a že o ničem nic nevyhledávám, co by k mně zvláště osobně dotýkalo a že bych na Váš článek, když jej v Č. Mysli uveřejní v nejbližším příštím čísle odpověděl — způsobem jakým Vám píši. Nevím, učiní-li to ~~[illegible]~~, ale snad by to bylo přece dobré předložit tu věc veřejnosti. Ovšem neučiním tak bez Vašeho svolení.

Prosím za odpuštění, že Vás svým nečitelným písmem tak dlouho obtěžuji a zůstávám

v hluboké úctě

Váš oddaný

V Praze 27. 1. 1907.

Dr Em. Rádl

Dopisy jsou přiloženy.

V Kladně, dne 25. Dubna 1903

133

Dr Em Rádl

Velectěný pane professore!

Uplynul téměř měsíc, než dostal jsem se k zodpovědění Vašeho listu z 27/3, což mi prominouti račtež; mám práce mnoho, a málo odpočinku, zvláště od té doby co denně dojíždím k své rodině v Praze a zase nazpět.

Co do diletantismu musím poznamenati, že psal jsem jen za sebe, nemám práva souditi o tom, zdali Mareš je ve filosofii diletantem či odborníkem. Souhlasil bych bez podmínky s tím, co pravíte o materialismu, zvláště o tom zdali a pokud přírodovědci dovoleno jest o něm souditi, kdyby jen naopak filosofové-materialisti neosobovali sobě souditi apodikticky ze svého stanoviska o přírodovědeckých otázkách.

Pravda že nikde výslovně nepřisoudil Jste Marešovi pathologický intellekt, ale mezi řádky zřejmě to vysvítá, a myslím že dobře hádal jsem, když slovy těmi charakterisoval jsem Váš úsudek o Marešovi.

Rozlišení Vaše skepse náladové v užším a širším smyslu nikterak nekryje se s rozlišením mnou požadovaným skepse subjektivné a objektivné; mohu zcela dobře rozeznávati subjektivnou sk. v „užším smyslu" od téže v „širším smyslu" a dále objektivnou v užším a širším smyslu.

Nerozuměl Jste mé větě „vzdor své přiznané náladovosti snaží se podati pojednání náladovosti prosté", a ptáte se zdali snad nerozumím Vám. Úvaha Vaše počíná líčením Vašich návalů skepse náladové; že nechtěl Jste, aby Vaše pojednání bylo náladově zbarveno rozumí se u práce vědecké samo sebou. Chtěl jsem argumentem ad hominem demonstrovati rozdíl mezi náladovou skepsí subjectivnou a objectivnou, chtěl též demonstrovati vzájemnou nezávislost obou; ~~nehledě-li~~ nebude-li

ovšem nezávislost tuto připouštím, chtěl jsem ukázati, jaké by z toho vyplynuly důsledky pro práci Vaši. S tím souvisí též Vaše ohražování se proti mému tvrzení že osobě Marešově připisujete tu proslulou skepsi náladovou. Nerozlišil Jste v práci své ani osobu od knihy, (ani autora od čtenáře (alespoň pokud týče se náladové skepse) a tím není vyplynouti dojem, že jednáte o autorovi, třeba mluvil Jste přísně jen o knize. Zeptejte se ostatně jiných čtenářů, zvláště těch, kdož [illegible] jsou proti Marešovi, jaký dojem měli z Vaší práce, a uvidíte, zdali mám pravdu či nikoli.

„Pochybování Marešovo o skutečnosti" doloženo jest na str 51 separátu poslední větou před závěrem, i řádkami 7–8 nad tím.

Nepodléhám-li sám náladové skepsi, nevyplývá z toho že jí nerozumím; toť by jinak každý psychiatr musil být napřed sám stižen všemi odrůdami psychopathie. Že jsem o věci, myšlence náladové skepse, nijak se nevyjádřil vyplývá prostě z toho že nemám se za kompetentního souditi o tom; nevím zdali myšlenka jest nová, nevím pokud jí modifikují se ~~já~~ názory běžné atd. ale proto přece mohu „rozuměti" tomu co pravíte – „Rozuměti" ve smyslu obyčejném, kde jedná se jen o postižení smyslu, ~~[illegible]~~ nikoliv takové ~~[illegible]~~ [illegible] věci, abych si mohl dovoliti odbornický soud o její oprávněnosti, dosahu a pod. Logický soud o tom, zdali Jste svou myšlenku důsledně provedl, si ovšem dovoliti mohu

Jsem Vám velice povděčen za pojednání o principu korrelace v biologii; získal jsem tím podklad abych si utvořil úsudek o Vašich názorech vědeckých, jehož ~~[illegible]~~ dosud velmi jsem postrádal. Četl jsem pojednání to s velikým zájmem, a musím říci že stanovisko Vaše veskrze je mi sympatické! Chcete aby každá věda tvořila své pojmy na základě svých

-lastních fakt, aby též biologie nechtěla býti pouhým napodobením fysiky nebo chemie připouštíte. „Zielstrebigkeit“ organismů jako základní vlastnost, jíž vyložiti kausálně nelze; stavíte se vůbec proti hledisku kausálnému v biologii, pokud osobuje sobě výlučnou platnost; stavíte se též proti evolucionismu. Pojmy vědecké jsou Vám výtvory lidské mysli utvořené za určitým účelem, nejsou ve vědě nadány objektivnou platností. Názor Váš o korrelaci čelí k vyhledávání za souvislostí mezi zjevy, jíž (myslím) dala by se mathematicky znázorniti vzorcem $f(x, y, z \ldots) = 0$.

Přiznávám se, že tím vším velmi příjemně jsem byl překvapen; ovšem stavíte se dosti příkře proti filosofii, ale ten rozdíl mezi Vámi a mnou resp. Marešem zdá se mi býti také spíše jen verbálným než věcným. Snad bojujete proti určitým lidem, kteří od filosofie očekávají více než přípustno, a tak kladete důraz právě na tuto stránku; nám však činiti jest s lidmi, kteří po uši vězí v materialistickém dogmatismu, kteří ani pro kausalitu – nota bene ryze fysikální a chemickou – jiného hlediska vůbec nepřipouští, kterým evolucionismus jest dokázanou věcí, a kteří bojí se je udělá-me z vědy „pojmový diskurs“. Snad také zapomínáte, jak došel jste k těmto svým názorům; dle poznámky Vaší o Nitzscheovi, Stirnerovi atd. zdálo se mi ještě dokonce materialista, a ukřivdil jsem Vám větou, jak málo asi jste získal ze studia filosofie. Ale tvrdím že si ~~zásluh~~ zásluh, jíž má studium filosofie o rozvoj Vašich názorů nejste náležitě vědom. Myslíte že od názoru u nás officiálního, nahoře charakterisovaného, k Vašemu vede jakákoli cesta s pominutím filosofie? Tvrdím že nikoliv, a chtěl-li byste dělati svému názoru propagandu, musil byste začíti s vychvalováním filosofie, a teprve pak, až by uznáno bylo že nejen přírodovědci ale též filosofové mají o základech přírodní vědy názory pozoruhodné, až by filosofováním bylo přes míru, mohl byste postaviti se proti přeceňování filosofie.

Vidím mezi Vámi, sebou a Marešem daleko více shody než mezi Vámi a těmi kdož u nás stojí proti nám; a družíte-li se k těmto, nedovedu nalézti k tomu důvod v názorech – to musí vězeti jinde.

A nyní ještě slovo o Živě; nevážím si jí více nežli Vy sám, ale vidím její faktický vliv, nám a všemu nedogmatickému, svobodnému nazírání zhoubný. ~~vliv~~

Neznal jsem Mareše osobně, až když vyhozen byl z Živy šel jsem k němu abych mu řekl že rozumím jeho snahám a odsuzuji zabedněného protivníka jeho. Mně jednalo se o svobodu vědeckého myšlení, a tu jsme si snad též přece již vybojovali. Živa byla by mi k smíchu, kdybych neviděl že za ní stojí jen její redaktor, ale s ním [skoro] celá naše přírodověda; a kdož s ním nesouhlasí, alespoň mlčí v našem sporu, neb dokonce z podřízených příčin rovněž se staví proti nám. Nepřál bych Vám, abyste byl prohnán, kdo u nás zastupuje takové názory, hromobití bylo by se sneslo na Vás; ale tak snad Vám v těch kruzích dokonce vyhlásí Vás za svého předbojníka.

Mám celkem – jako již od prvopočátku – dojem že ze svého dřívějšího stanoviště v Pardubicích nepodařilo se Vám přehlednouti situaci u nás; snad svedla Vás též okolnost že práce Vaše v Živě nalezly místa. Nemohu Vám namítati než nerozhodnost Vašeho vystupování, nerozhodnost vzhledem dané situaci, vzhledem k směrům jež sám zastupujete. Podceňujete – a s Vámi asi též celá Česká Mysl – fanatickou víru lidí ze Živy a za Živou v atomismus, causalitu, darvinismus; netušíte jak hluboko tyto úzkoprsé názory tkví v celé té škole, a jakého třeba úsilí aby zjednána byla vědecká volnost. A že já tu biji se s Marešem, vždy pokládati si budu za zásluhu. Běda Vám a Vašim názorům [u nás], kdybychom byli podlehli!

S úctou veškerou

F. Wald

PS. Prosím o vrácení svého rukopisu.

Kopie dopisu Dr. Rádlovi z 25. IV. 1903.

O Marešovi. Denní dojíždění k rodině do Prahy.

V Klá

Koncept Prof. Walda dopisu Dr. Rádlovi
redaktoru Nového Athenea 8.6. 1920

i 8/6 1920

l u Babáka,
y. Jste věděl
Jste měl
místo zpráv
rtových
uchl psáti
dy Jste [asi] nemluvil,

posledních
ární na plebiscitem
ka, uznání b

vypukli zjevem
nové methody)
dovateli jed-
jím zbraň)
ytý jsou ve

[illegible]
iniciatora nové methody

viz + na druhé straně

7

Prof. Rádlovi 8/6 1920

Pane vrchní redaktore N. A.!

~~Informovali Vás Babák~~ Divím se, že Jste se informoval u Babáka, jenž o věci ví také jen z druhé nebo třetí ruky, když Jste věděl ode mne, že jsem přímo účasten; neméně se divím, že Jste měl za nutno ~~[illegible]~~ moje informace opravovat cizími. Místo zpráv skromných, třeba i neúplných ale poctivých a pravdivých nasbíral Jste ~~klepy~~ povídačky. Ale bez těch byste byl nemohl psáti dvě třetiny svého článku. S účastníkem vědecké rady Jste zase nemluvil, alespoň velice pochybuji, že byste s tím nebyl zpraven.

Pochybuji že jako redaktor ~~můžete~~ chcete míti výrok poslední (to je právě výsada redaktorů nad proti nám ostatním literárním plebejcům ~~slovo~~), ale žádám, aby byla umožněna duplika, uznání ~~toho~~ již za ~~nutno~~ nezbytnou.

Nenabídl jsem, tehdy (1918) bylo nutno aby dobrou věc vyrvali z vlčím podezřelým ~~(Ostatně tu byl reální podklad, práce dle nové methody)~~ Věděl jsem již tehdy, že některá část navrhovatelů a podporovatelů jest velmi pochybné kvality, ~~ale právě proto bylo nutno vyjíti ji z brány~~ ~~rukou~~. ~~Jsou tam však i poctiví, alespoň jeden jest nepochybný, ~~ ~~zde~~ ~~iniciatva nové methody~~

Viz + na druhé straně

Zasílám ještě malý dodatek se žádostí aby byl připojen
mému článku.

Váš

FW

\+ proti vým jest ale ještě iniciator nové methody která samatake
jest dobrá; Zdali se jí dá věc rozhodnouti jest ovšem
jiná otázka

P.S. Prohlížeje znovu Váš dopis musím přece jen vytknouti že
se moje zprávy podstatně liší od Vašich, mohu jen
znovu litovati, že Jste mne neuznal za dosti hodnověr-
ného, abyste se mne znovu vyptal, když chtěl Jste publiko-
vat. Ale to by se právě nebylo shodovalo s tendencí
Vašeho článku, odstrašiti kde koho od dalších prací;
vyjímaje vyslovené proti rukopisné práce.

W.

Dodatek. Při ~~slavnostech~~ oslavách Heydukových v Písku byla rozšiřována zpráva, že veliká komise pro výzkum Rukopisů má neklamné důkazy jejich pravosti. Nevím, zdali existuje snad ještě jiná taková komise, ale pro naši komisi naproto neplatí zpráva ta.

~~jest~~ Ale vedení učencům jest samozřejmo je

souhru přímo ničí neb aspoň nesmírně znesnadňuje), které při společných cvičeních je bezvýznamno, a hlavním požadavkům společného vystoupení následkem toho nebylo dostatečně vyhověno, aniž tím osobní volnost něco získala. To je druhý extrém dnešních poměrů — volnosti jednotlivce není dopřáno, aby se plně rozvila. Závody družstev vykazovaly jedinou »volnou« sestavu, která ve skutečnosti byla zase povinnou a ještě vedla ke konfliktům na závodišti.

Posléze — abychom kritiku příliš nerozváděli[2]) — velice četny byly tentokráte stesky členstva cvičícího. Zejména členové žup pražských byli přetíženi přespříliš. Je to při obrovském podniku, který sám sobě takřka přerostl přes hlavu, pochopitelno, ale v budoucnosti bude zasluhovat pečlivé úvahy. Kdo pro slet nejvíce pracují, chtějí z něho také mít něco více než únavu a vyčerpání.

Uvažovat o sletu příštím bylo by zatím předčasno. Otázka trvalého cvičiště, právě ventilovaná, jeho umístění, určení a provedení, to vše bude potřebovat ještě dlouhé a zralé úvahy. Jisto je, že po tak velikých podnicích, jako byla letošní prostná a Marathon, další kroky budou již snazší, a skoro bych řekl, že podobná vystoupení, bude-li náležitě hospodařeno s časem a prací, mohla by se úspěšně opakovati tak často, až by české Olympiady se staly z mimořádných slavností pravidelným zjevem národního života.

Co Čech to Sokol? Uvidíme.

*

INFORMACE CIZINY O NAŠEM TISKU.

V Paříži vychází každoročně velmi cenná příručka, kterou vidíte ve všech kavárnách, ve všech úřadech, a která slouží za informační pramen nejen francouzskému, nýbrž celému světu. Jest to: »Annuaire de la presse française et étrangère et du Monde Politique«[1]) (ročník XXX., 1912, directeur Paul Bluysen, Paris, 33, Rue St. André des Arts).

Chci zde stručně ukázati, jakým způsobem jest slovanský a specielně český tisk v této příručce zastoupen, a jak vypadá pramen, z něhož čerpá francouzská officielní i neofficielní veřejnost a žurnalistika své beztoho mlhavé pojmy o Slovanstvu, zejména o nás.

V úvodu se praví, že kniha sestavena jest dle nejnovějších, officielních dat ze září 1911, a že zejména seznam listů francouzských kolonií a ciziny jest velmi pečlivě revidován.

Nejdříve uvedeno jest praesidium republiky francouzské, pak seznam senátorů, poslanců, veřejné úřady a všechna ministerstva III. republiky.

Pak následují: La vie politique, sociale, littéraire, artistique, théatrale, sportive atd. ve Francii i v cizině; zde o našem životě není ani zmínky, o slovanském málo.

Dále syndikáty francouzského tisku: pařížského, republikánského, monarchistického, katolického, soudního, finančního, technického atd., celkem asi 42, dále syndikáty jednotlivých departementů. Tato část zpracována je ovšem velmi důkladně a velmi přesně.

Na to následuje: L'Union internationale des Associations de la Presse, jíž presidentem je W. Singer z Vídně, vicepresidentem J. Rakosi z Pešti, z Čechů není ve výboru nikdo, jiných Slovanů asi 5, Fédération internationale de la presse périodique, seznam pseudonymů všech žurnalistů a spisovatelů, seznam vyznamenaných žurnalistů a jednotlivých žurnalistických spolků.

Všechny listy a revue francouzské srovnány jsou dle odborů ve dvou odděleních: Journaux de Paris a des departements. Dle seznamů těchto vychází ve Francii 4396 žurnálů a z těch náleží:

837 pokrokovým republikánům,
371 radikálům a radikálním socialistům,
129 socialistům a unifikovaným socialistům,
649 monarchistům a katolickým konservativcům,
2410 žurnálů pak je jednak bez politického směru (většinou jsou to listy odborné), jednak náleží nacionalistům, antisemitům a různým menším skupinám, ale těchto je nemnoho.

Druhý oddíl knihy obsahuje seznam a statistiku cizozemských listů a periodických časopisů: La presse étrangère.

V čele uvedena je: Association syndicale de la Presse étrangère a Paris (1879), kde zasedají mezi jinými 4 rakouští, 1 uherský, 0 český, 4 ruští a ještě asi 2 slovanští novináři. Další kapitola nese nadpis: Journaux d'Orient, Pays Balkaniques, Slaves etc., příští pak Europe.

My Slované do Evropy nepatříme; slovanské časopisy — ruské, bulharské, černohorské, srbské — jsou přiřazeny k tureckým, čínským, perským atd.; pak teprve Německem začíná Evropa. Čechové zmizeli ovšem v Rakousku, jak o tom dále.

Turecko má dle příručky časopisy pouze v Cařihradě, Soluni, Smyrně, Adrianopolu a Beyrutu. Rusko v Petrohradě 9 ruských, 2 francouzské, 2 německé časopisy politické a 12 ruských revuí (z toho 4 sportovní a 3 modní). V Moskvě 10 ruských, 2 francouzské, 1 německý a 17 revuí. Pak uvedeno je pouze 13 měst z celého evropského i asijského Ruska, kde prý se vydávají časopisy. Finsko má prý celkem 17, Bulharsko 18, Černá Hora 2, Srbsko 22, Japonsko 12, Čína 12 atd.

V kapitole »Evropa« uvedeno je první Německo asi s 1000, Belgie 300, Anglie 800, Hollandsko 150, Italie 200, Švýcary 200, Luxemburg 20, Norvéžsko 30 atd. časopisy. My přirozeně největší pozornost věnovali

[2]) O neslýchaném, místy přímo nestoudném předražení potravin ve dny sletové raději se nezmiňuji. Je to jeden z nejodpornějších vředů na »pohostinství« matičky Prahy. Několik notáblů se nají zadarmo, ostatní hosté zůstanou za drahé peníze hladoví...

[1]) Ročenka francouzského i cizího tisku a politického světa.

jsme Rakousku-Uhersku a speciálně zemím koruny české. Vídeň má prý dle příručky 125 časopisů — z českých prý pouze Dělnické Listy —, Pešt 48 — 1 slovenský Male noviny —, Krakov 7 (1 něm), Černovice 9 (8 něm., 1 polský), Lublaň 4 (3 slovinské, 1 něm.), Lvov 8 (7 polských, 1 rusínský), Sarajevo 5 (1 něm., 4 slov.), Terst 16 (2 něm., 14 ital., 0 slovinský). Celkem uvedeno je v Rakousku-Uhersku 80 měst (25 uherských, 1 chorvatské) s 500 listy; z Čech, Moravy a Slezska 11 měst se *70* listy, z těchto je *22 českých a 48 německých.*

Statistika tato je pracována se zřejmou tendencí nám nepřátelskou. Německé listy vypočteny jsou všechny, z českých scházejí listy jako: Národní Listy, Venkov atd. Malé ukázky uvádím doslovně:

Prague (Bohême):

Bohemia — Biquot.[1]) — 1828 — Tirage[2]) 15.600 — Organe libéral allemand.

Čas — Quot.[3]) — Tirage 8.600 — Organe du parti progressiste (royaliste[!]).

Correspondance tchèque (uvedená tučným písmem). Collaborateurs: Mm. Emanuel Čenkov (palma akademie), Conseiller de la ville de Prague. V. Hladik (zas palma), L. Schmidt-Beauchez, Hantich (palma).

Hlas Naroda — Biquot. — 1886 — Rue Jindrisska ulice 9 — Dir. Ed. Bastyr.

Narodni Obzor — Hebd. — Revue populaire — Editeur B. Koci, éditeur d'art, Prague, Frantiskovo nab. 14. — Tirage 100.000.

Narodni Politika (Prague) — uvedená tučným pismem — Biquot. — 1882 — Place Vaclavskenamesti 21. Tirage: le dimanche 200.000, jours ouvrables 100.000. — Organe du parti tchèque national (vieux tchèque).

Politik — Quot.

Prager Abendblatt — Quot.

Prager Tagblatt — Biquot. — Tirage 18.000.

Prager Zeitung — Journal officiel — Quot. — 1851 — Tirage 5.500.

Právo lidu — 1895 — Quot. — Rue Myslíková ul. 15 — Tirage 50.000 — Organe du parti tchècoslave (social démocrate).

Prazske noviny — Quot. — Journal officiel tchèque — 1851 — Tirage 46.000.

Radikalni listy — Bihebd.

Večerni noviny — Quot.

Tak tedy vypadá žurnalistika Prahy. Ubohý »Čas« stal se royalistickým listem, některé dávno vyhynulé orgány vzkříšeny, německé listy ovšem až na Montagsblatt svědomitě vyjmenovány všechny. Jiná města vypadají podobně: Budějovice mají 4 německé listy a 1 český, Brno 4 němec., 3 české, česká města středních Čech úplně scházejí, za to uvedena jsou všechna města německá a časopisy, jako podmokelská Freie Stimme, Gablonzer Zeitung, Saazer Zeitung (1400), Teplitzer Zeitung, Mähr.-Ostrauer Tagblatt (900), svitavský Grenzpost (800), Zwittauer Nachrichten (prý 2000). Příručka chce býti dosti podrobná, ale jen pokud se německých časopisů týče, tu uvádí každý německý plátek.

Máme »Correspondance tchèque«, ale není snad pouze jejím úkolem, aby v seznamu byla uvedena proloženým tiskem. Zde je příležitost informovat snadně cizinu, a vydavatelstvo bude jistě vděčno za řádný seznam, jehož vyhotovení vyžaduje několik hodin času. Jednotlivci se nedůvěřuje tolik, jako officielním zprávám, upozornění jednotlivce nestačí, poněvadž vydavatelstvo nemůže vědět, je-li osoba věrohodná. Korrespondenční kancelář ovšem požívá plné důvěry.

Je nutno postarat se, aby informace ve stávajících příručkách, které skutečně jsou užívány, byly opraveny, a není třeba psát nové informační knížky, které se dostanou do rukou několika přátel našeho národa, ale do veřejnosti nikdy nevniknou.

B. Palkovský.

[1]) Dvakrát denně. [2]) Počet výtisků.
[3]) Jednou denně.

VĚDA

Dr. ANT. FRINTA:

POSLEDNÍ BOJ O RUKOPISY.

Úvahy a recense.

I.

Rok 1911, kdy připadalo 25leté jubileum zahájení rozhodného boje o RKZ, rozmnožil opět značně literaturu o tomto předmětě, neboť vznikla neočekávaně prudká srážka na poli žurnalistickém, takže se již ustálilo mluviti o recidivě a o třetím stadiu těchto sporů, které u nás nebyly a nejsou dosud rázu jen vědeckého, nýbrž spíše veřejného, osobního a společensky-národního. Nedivno proto, že vyšlo toho roku více brožur a publikací, a v tomto vydávání se i letos pokračuje — zajímavo, že hlavně se strany tábora věřícího, jenž tedy dosud nevymřel, nýbrž troufá si znepokojovati dále nejširší laickou veřejnost a snaží se jí imponovati kejklířským diletantstvím, ba i cynickými výsměšky vědě a jejím methodám.

Z té příčiny chceme tu přehledně rekapitulovati, jak došlo k tomuto obnovení rukopisných bojů, aby tak byly zřejmy všecky zjevy našeho národního a kulturního života, které jej charakterisují po stránce psychologické a sociologické. O průběhu událostí denních, jež vedle komických projevů vedly i k tragickému skonu prof. Píče, bylo již v tomto listě referováno; za to nebyly tu kriticky probrány hlavní publikace, které nutno zaznamenati. Chápu se tohoto úkolu s pře-

svědčením, že se hodí právě příslušníku mladší generace, která se neúčastnila slavného tažení z let 1886 a násl. Chci mimo to uvésti některé zkušenosti, na které dosud nebylo upozorněno a jež dobře osvětlují přítomnou situaci. Volím nejdříve postup chronologický, aby vynikla spojitost všech zjevů a obratů, které jinak by mohly překvapiti toho, kdo pokládá celou otázku RKZ za definitivně odbytou, přehlížeje, že nejde v tomto případě o zájem toliko vědecký, nýbrž také (a to v neposlední řadě) veřejný a lidový. Zdali je to stav zdravý, jest ovšem jiná věc, ale počítati se s tím musí, chceme-li si vše náležitě vysvětliti a věci rozuměti.

II.

Za znamení konce hlavní srážky možno zajisté považovati s jedné strany Gebauerovo vědecké Poučení o padělaných RKZ pro širší kruhy intelligence české (Hustopeč 1888), s druhé pak soubor žurnalistických článků Grégrových Na obranu RKZ (Praha 1886). Neznamená to však, že by palba s obou stran na ráz byla zastavena, t. j. že snad se »vlastenečtí« obránci uznali poraženými, nebo že »vlastizrádní« odpůrci měli své vítězství za naprosto zajištěné i pro budoucnost. Nepřestaloť se vpravdě v obou táborech pracovati a snášeti důkazy pro i proti. Jakési smířlivé stanovisko, ovšem ve smyslu RKZ příznivém, zaujímá v této době F r. B a č k o v s k ý (jeho RKZ ve světle pravděpodobném z r. 1888 končí slovy: Nepotírejme se navzájem, ale pomáhejme si vespolek — tedy obvyklá rada svornosti). Poněvadž pak celá aféra měla (a má dosud) i důsledky praktické, hlavně na poli školství a národní výchovy, rozřešena tato otázka tehdy tím, že ukázky a rozbory RKZ prostě vypuštěny ze středoškolských chrestomatií (Výbor z literatury české doby nové od Ant. Truhláře r. 1886) a pak i z jiných čítanek. Souvislé výklady o vzniku RKZ pro choulostivost věci a osobní rozvášnění ve škole většinou nepodávány, kterážto polovičatost se později vymstila, jak ještě bude patrno. Přes to, že vyšla nejnádhernější illustrovaná vydání RKZ (1887 Manesovo, 1890 Alšovo), básně přestaly býti memorovány a bezprostředně studovány.

III.

Zatím co naše universita byla převážnou většinou »nevěrecká«, bylo Museum útočištěm »věřících« (Ant. Vrťátko byl tam bibliotékářem po V. Hankovi!), a zakladatel Č. Akademie J. Hlávka zanechal fond pro toho, kdo dokáže pravost RKZ. A skutečně r. 1896 čilý a všestranný bohemista prof. V. F l a j š h a n s pokusil se váhu Gebauerovy železné argumentace oslabiti brožurou Boj o rukopisy, na kterou ovšem velmistr české filologie odpověděl lituje, že se musí opět z práce vytrhovati. Nechceme zde souditi, jaké motivy vedly Flajšhanse k tomuto vystoupení, tak jásavě od staromilců uvítanému. Byly jistě také rázu osobního, ale z nedávného jeho odvolání vysvítá, že hleděl jaksi ze vzdoru postaviti se proti útočícím a pak že chtěl se svými vlastními, novými důvody přesvědčiti o pravdě. Zaznamenati sluší, že III. třída Č. Akademie vytiskla r. 1897 jeho Podrobný seznam slov rukopisu Královdvorského a že v Písemnictví českém (dotištěném r. 1901) pokládá otázku RK za nerozhodnutou, kdežto RZ a ost. výrobky má za padělky. Přiznává sice povážlivou okolnost, »že básně RK neměly na stol. XIV. vlivu žádného« a že »stojí v době této úplně osamělé«, ale věří ještě v možnost jejich autentičnosti.

Jeho konečný úsudek tehdejší sluší taktéž citovati: »Básně RK zůstanou vždy jednou z ozdob českého Parnassu a tupení i snižování jich svědčí jen výmluvně o slabosti dosavadních důkazů.« Podle něho je k úplnému rozřešení otázky třeba ukázati, kdo je padělal a jak byly možný padělky. Mezitím však docházelo skutečně k tomuto positivnímu vysvětlování, které výborně doplňovalo kritické ukazování chyb a nemožností formálních a věcných. Zejména r. 1899 přinesly Listy filologické sensační objev L. Dolanského »V. Hanka fecit« a »Příspěvek k dějinám provenience RK«, ve kterém J. Máchal konstatuje ruské předlohy Hankových ohlasů lyriky a lyrické epiky. Mimo to prostudoval Jos. Hanuš básnickou tvorbu Hankovu, Svobodovu a zejména Lindovu a výtěžek svých prací podal pak výstižně v Laichterově Literatuře české XIX. stol. (I. díl z r. 1902 — hlava 17. »Padělky první romantické družiny české«). Když takto byla genese RKZ z prostředí a všeobecných tendencí vysvětlena, na základě paralel a j. svědectví autorství určitých osob (třebaže bez jejich přiznání) prokázáno, mohly býti tyto básně náležitě zařazeny do literárních dějin a oceňovány pak klidněji a objektivněji po stránce estetické. Prvý pak, kdo je opět pojal do školní učebnice ve smyslu posledních výzkumů, byl prof. F r. M e j s n a r (viz jeho Přehled dějin liter. české. Doby nové část I. a II. V Hradci Král. 1905—7).

IV.

Historické vylíčení všech dosavadních sporů podal pak r. 1906 v Listech filol. J. H a n u š ve článku Padesátiletá diskusse o Rukopisy. Škoda, že tento informativní přehled nebyl již tehdy vydán o sobě, aby vnikl do laického obecenstva a v přední řadě mezi ty, kdož se zanášejí studiemi vědeckými třeba jiných oborů, než je literární historie. Je dobře známo, jak neblaze působil vliv RKZ na životní díla Palackého i Šafaříka, a proto tím více sluší litovati a odsuzovati, jestliže ještě r. 1907 na př. Jos. Růžička ve Slovanském bájesloví (vyšlo v Olomouci) staví své poznatky z tohoto mlhavého a proto snad lákavého oboru na Libušin soud a ostatní falsa. A konečně vystou-